

หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้นำยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตย

(Intermediate Certificate course of Young Leadership in Democratic Governance)

1. หลักการและเหตุผล

ผู้นำถือว่าเป็นหัวใจของความสำเร็จในการบริหารองค์กรและประเทศชาติ บทบาทของผู้นำไม่เพียงเป็นเพียงนักบริหารที่สามารถขับเคลื่อนงานให้ประสบความสำเร็จ หากแต่ผู้นำต้องให้ทิศทางและนำพาองค์กรและประเทศชาติไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ความสำคัญของผู้นำยิ่งเห็นเด่นชัดในบริบทปัจจุบันที่เผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ความสามารถของผู้นำจึงสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดและการพัฒนาของประเทศในอนาคต

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาผู้นำทุกระดับจึงเป็นภารกิจสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ซึ่งจะเป็นทรัพยากรสำคัญ และจะเติบโตเป็นผู้นำรุ่นใหม่ในอนาคต ประเด็นที่ต้องตระหนักคือการสร้าง “ผู้นำรุ่นใหม่” เพื่อให้เป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (agent of change) มีศักยภาพในการพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืน และทันกับกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจำกัดด้วยโครงข่ายการสื่อสารที่ก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว ดังนั้นสถาบันพระปกเกล้าจึงเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้นำทางความคิดและพฤติกรรมประชาธิปไตยให้เป็นต้นแบบการพัฒนาและส่งทอดต่อผู้นำรุ่นต่อไป ได้โดยมีความสามารถรอบด้านที่ผู้นำพึงมีและพึงฝึกฝนปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอันประกอบด้วย¹

ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Ability to set a good goal and judge on goodness) คนรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพและทุนทางสังคมเฉพาะตน ถือเป็นโอกาสอันดีในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม เป็นแรงผลักดันและเป็นเครื่องจักรสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีโอกาสในการช่วยเหลือและแบ่งปันแก่ผู้ตามโดยมีความตระหนักในเป้าหมายอยู่เสมอว่าประโยชน์ของส่วนรวมนั้นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตน

ความสามารถในการรับรู้ข้อเท็จจริง (Ability to perceive reality as it is) การเรียนรู้อย่างลึกซึ้งในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นพื้นฐานสำคัญของความเข้าใจความเป็นจริง ความเป็นไปของปัญหาเพื่อแสวงหาทางออกและการแก้ไขตามเหตุและผลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด ไม่ใช่รู้เพียงผิวเผินโดยฟังผู้อื่นเล่ามา แต่เป็นการรู้ข้อมูลจริงและได้สัมผัสปัญหาจริงในรายละเอียด

ความสามารถในการสื่อสารและสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Ability to create ba) การเรียนรู้เฉพาะตนเป็นการจำกัดความรู้ในวงแคบ หากมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำด้วยกัน หรือระหว่างผู้นำและผู้ตาม จะยิ่งเป็นการเปิดรับข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างหลากหลายและรอบด้านและเท่าทันทุกสถานการณ์

¹ Ikujiro Nonaka, Prof. A virtuous habit of making judgments and taking actions that serve the common good. Retrieved April 2015, from <http://www.cgu.edu/pages/1603.asp?EventID=114>

ความสามารถในการวิเคราะห์สาระสำคัญ (Ability to narrate the essence) ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถวิเคราะห์และแยกแยะสาระสำคัญอันเป็นแก่นแท้ สามารถ สังเกต ใคร่ครวญ อย่างละเอียดรอบครอบเรื่องราวต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดี ส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่องราวต่างๆ เพื่อให้ผู้นำสามารถแก้ไขปัญหาและเสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้

ความสามารถในการขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ (Ability to exercise political power) เมื่อมีการเรียนรู้และเข้าใจแล้ว การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการขับเคลื่อนไปสู่การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้นำจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและเป็นหลักสำคัญในการลงมือปฏิบัติให้เป็นที่ประจักษ์ รวมถึงการถ่ายทอดให้คงอยู่กับผู้นำรุ่นต่อไปเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย

ความสามารถในการสร้างผู้นำรุ่นต่อไป (Ability to foster phronesis in others) เป็นการสืบทอดอุดมการณ์การพัฒนาและการปฏิบัติจากรุ่นสู่รุ่น

สถาบันพระปกเกล้าโดยวิทยาลัยการเมืองการปกครองมุ่งพัฒนา “ผู้นำรุ่นใหม่” ที่มุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความสามารถรอบด้าน ยืดหยุ่น ทนการเปลี่ยนแปลง ภายใต้วิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นผู้นำแห่งอนาคต จึงได้จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้นำยุคใหม่ในระบบประชาธิปไตยขึ้น เพื่อบ่มเพาะผู้มีศักยภาพที่มาจากภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ให้มีความพร้อมทั้งศาสตร์และศิลป์ของการเป็นผู้นำในระบบประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดแนวคิด สร้างทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมประชาธิปไตยในการปฏิบัติหน้าที่ในสังคมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

2.วัตถุประสงค์

สถาบันพระปกเกล้าได้จัดการศึกษาอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้นำยุคใหม่ในระบบประชาธิปไตย ขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) มีเจตคติ (attitude) ที่ดีในการตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบต่อประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับและเห็นคุณค่าการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการแบบประชาธิปไตย รวมทั้งยึดมั่นในจริยธรรม สันติวิธีและธรรมาภิบาล
- 2) มีความรู้ความเข้าใจ (knowledge) เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย และการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมเศรษฐกิจโลกอย่างกว้างขวางและรอบด้าน
- 3) มีทักษะ (skill) ในการวิเคราะห์และคัดสรรเครื่องมือเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพความเป็นผู้นำที่เหมาะสมกับสังคมระบอบประชาธิปไตย
- 4) มีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ ทักษะ และเจตคติในระบบประชาธิปไตยไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (adaptability)
- 5) มีความสามารถในการขับเคลื่อนเครือข่ายดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (social responsibility) เพื่อร่วมแสวงหาแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทและเครือข่ายในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ประชาธิปไตยให้เกิดสันติสุขสถาพรและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3.คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษ

- 1.อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี และไม่เกิน 40 ปี ณ วันปิดรับสมัคร
- 2.วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
- 3.ประสบการณ์การทำงานหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรีไม่น้อยกว่า 3 ปี แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาครัฐ

- 1.1 สมาชิกสภา ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าราชการการเมือง
- 1.2 ข้าราชการพลเรือนสามัญ (ประเภททั่วไป : ระดับอาวุโสขึ้นไป, ประเภทวิชาการ : ระดับชำนาญการขึ้นไป) ข้าราชการฝ่ายตุลาการ (อัยการ ผู้พิพากษา ตุลาการ)
- 1.3 นักบริหารการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ (นปร.), ข้าราชการผู้มีผลสัมฤทธิ์สูง (HiPPS)
- 1.4 นายทหารหรือนายตำรวจประจำการ ที่มีชั้นยศอัตราเงินเดือนตั้งแต่ร้อยเอก เรืออากาศเอก ร้อยตำรวจเอกขึ้นไป
- 1.5 ครู นักวิชาการ อาจารย์ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย
- 1.6 เจ้าหน้าที่หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรมหาชน หรือเป็นพนักงานของหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ หรือเป็นพนักงานของรัฐวิสาหกิจ

2. ภาคเอกชน

- 2.1 นักธุรกิจและผู้ประกอบกิจการ
- 2.2 สื่อมวลชน
- 2.3 ศิลปิน ดารา นักจัดรายการ
- 2.4 ผู้นำภาคประชาสังคม ผู้นำองค์กรพัฒนาเอกชน (Non Government Organization/NGO)
- 2.5 ผู้ปฏิบัติงานในมูลนิธิ หรือสมาคม
- 2.6 ผู้ปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ

ทั้งนี้ผู้เข้ารับการศึกษาต้องไม่อยู่ระหว่างการอบรมหลักสูตรอื่นที่มีระยะเวลาการศึกษาในขณะเดียวกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้นำยุคใหม่ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ เห็นว่าจะเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสถาบันฯ และในการพิจารณาคัดเลือกผู้สมัครเข้ารับการศึกษาคณะกรรมการหลักสูตรฯ ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการใช้ดุลพินิจคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นนักศึกษาในหลักสูตรดังกล่าว

4. จำนวนผู้เข้ารับการศึกษา

ไม่เกิน 120 คน

5. โครงสร้างหลักสูตร

ประกอบด้วย 4 กลุ่มวิชา จำนวนรวมทั้งสิ้น 231 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นการศึกษาในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ดังนี้

1. การเรียนในห้องเรียน จำนวน 108 ชั่วโมง ประกอบด้วย

กลุ่มวิชาที่ 1 : โลกยุคใหม่และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	21 ชั่วโมง
กลุ่มวิชาที่ 2 : แนวคิด คุณสมบัติและเครื่องมือของผู้นำยุคใหม่	42 ชั่วโมง
กลุ่มวิชาที่ 3 : ผู้นำกับพลวัตสังคมยุคใหม่	27 ชั่วโมง
กลุ่มวิชาที่ 4 : โครงการงานกลุ่มเชิงปฏิบัติ	18 ชั่วโมง

2. การเรียนนอกห้องเรียน จำนวน 123 ชั่วโมง ประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.1 กิจกรรมปฐมนิเทศ 18 ชั่วโมง

การปฐมนิเทศเป็นกิจกรรมที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการขั้นตอนการศึกษาอบรม การมอบหมายกิจกรรม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และการรับทราบกติกาการยาทในการอยู่ร่วมกันตลอดหลักสูตร นอกจากนั้นยังมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระต่างๆ โดยเชื่อมโยงผ่านกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งเป็นกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน (Indoor & Outdoor Team Activities) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข ผ่านกิจกรรม

ต่างๆ อีกทั้งให้มีเนื้อหาสาระของกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตร ในอันที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา
อบรมในหลักสูตรนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมดังกล่าวจะมีระยะเวลาการปฏิบัติต่อเนื่องกัน

2.2 การศึกษาดูงานภายในประเทศ 45 ชั่วโมง

การศึกษาดูงานในพื้นที่จริงซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีเพิ่มพูนความรู้
ความเข้าใจ และประสบการณ์จริงจากการศึกษาดูงานในหน่วยงานต่างๆ และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์
และความคิดเห็นระหว่างผู้เข้ารับการศึกษากับผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการด้านต่างๆ รวมทั้งกรณีศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์เจาะลึก
ในเรื่องภาวะผู้นำทั้งภาครัฐและเอกชน

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้พิเศษนอกสถานที่ 12 ชั่วโมง

การเรียนรู้พิเศษนอกสถานที่เป็นกิจกรรมเปิดโลกทัศน์การเรียนรู้ภาวะผู้นำผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม
พิเศษนอกห้องเรียนในสถานที่ที่หลักสูตรเห็นสมควร เพื่อใช้กิจกรรมพิเศษนั้นสะท้อนการเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ศักยภาพผู้นำ
ในการดำเนินการควบคุม หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงกับกิจกรรม
หรือสถานที่นั้นๆ เป็นผู้ถ่ายทอดมุมมอง

2.4 การปฏิบัติการโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติ 36 ชั่วโมง

การปฏิบัติการโครงการกลุ่มเป็นกิจกรรมที่มอบหมายให้กลุ่มผู้เข้าอบรมได้พัฒนาโครงการและ
ขับเคลื่อนโครงการให้สำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามา
ประยุกต์ปฏิบัติจริง และเพื่อเป็นการดัดศักยภาพความเป็นผู้นำทุกด้านที่มีอยู่ของตนเองและของเพื่อนร่วมกลุ่มมาร่วมทำ
โครงการพัฒนาตามประเด็นที่กำหนด ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวต้องประยุกต์องค์ความรู้ที่ได้รับจากทั้ง 4 กลุ่มวิชา มาใช้ให้
เป็นประโยชน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลและให้คำแนะนำในการจัดทำอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มวิชาที่ 4 นี้จะมีชั่วโมงเรียนทั้ง
ในห้องและภาคปฏิบัตินอกห้องเรียน

2.5 กิจกรรมปัจฉิมนิเทศและนำเสนอโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติสู่สาธารณะ 12 ชั่วโมง

การปัจฉิมนิเทศเป็นกิจกรรมการประมวลผลและบูรณาการความรู้ที่ได้รับตลอดการศึกษาอบรม
ในหลักสูตรผ่านการนำเสนอผลการดำเนินงานโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติที่นักศึกษาต้องนำเสนอสู่สาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยน
องค์ความรู้ระหว่างกลุ่มนักศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก
ที่เกี่ยวข้องซึ่งจะได้รับเชิญมารับฟังการนำเสนอและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตอบข้อซักถามเพื่อต่อยอดโครงการ
สู่การปฏิบัติในอนาคต

6. วิธีดำเนินการศึกษา

สถาบันพระปกเกล้า ได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาของหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และคุณวุฒิของผู้เรียนไว้ ดังนี้

1.1 กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการสร้างสรรค์การเรียนรู้ร่วมกัน (Co-creation) : เปิดโอกาสให้
นักศึกษาได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการเลือกหัวข้อและวิทยากรที่ต้องการรับฟังการบรรยาย และสามารถออกแบบ
วิธีการดำเนินการเรียนการสอนได้เองภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน

1.2 การเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา (Case based learning) : เรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาภาวะผู้นำของบุคคลหลากหลาย
วงการที่ได้รับการยอมรับ อาทิ ผู้นำทางการเมือง ผู้นำในระบอบประชาธิปไตย ผู้นำสตรี ผู้นำธุรกิจ ผู้นำความคิด
สร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์วิสัยทัศน์ การแก้ไขปัญหา ปัจจัยสู่ความสำเร็จ หรือเรียนรู้จากความ

ล้มเหลวของผู้นำ ผ่านสื่อการสอนที่สร้างสรรค์ ทันสมัยเหมาะสมกับวัยวุฒิของผู้เรียน เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา การพัฒนาภาวะผู้นำ หรือสังคมประชาธิปไตยที่สะท้อนจากภาพยนตร์ วรรณกรรม หรือกิจกรรมพิเศษอื่นๆ

1.3 การมอบหมายงานกลุ่มให้ปฏิบัติ (Group assignment) : มอบหมายภารกิจพิเศษให้นักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ ออกแบบการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ มอบหมายให้นักศึกษาได้เป็นผู้ดำเนินรายการ/สัมภาษณ์วิทยากรรับเชิญ โดยมีอาจารย์และวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบ

1.4 คลินิกผู้นำ (Leadership clinic) : ใช้กระบวนการประเมินภาวะผู้นำของตนเอง เพื่อค้นหาส่วนที่จะต้องเติมเต็มและซ่อมเสริม เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจทั้งด้านบุคลิกภาพ และศักยภาพอื่นที่ผู้นำพึงมี

1.5 กิจกรรมการเรียนรู้พิเศษนอกสถานที่ (Special activities) : เปิดโลกทัศน์ใหม่ด้วยการเรียนรู้ภาวะผู้นำ จากกิจกรรมพิเศษนอกห้องเรียน ตลอดจนการศึกษาดูงาน

1.6 การบรรยาย/ปาฐกถาพิเศษ : โดยผู้ทรงคุณวุฒิระดับผู้นำของประเทศเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการศึกษาดูงานได้รับฟังนโยบายหรือวิสัยทัศน์ต่างๆ และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับเชิญ มาบรรยายอย่างใกล้ชิด

7.เงื่อนไขการจบการศึกษา

ผู้เข้ารับการศึกษาค่าจะได้รับประกาศนียบัตรและเข็มวิทยฐานะจากสถาบันพระปกเกล้า **ต้อง**เป็นไปตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. มีเวลาเข้าเรียนและเข้าร่วมกิจกรรม **ไม่น้อยกว่า** ร้อยละ 75 ของทั้งเวลาเรียนทั้งหมดและไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60 ของแต่ละกลุ่มวิชา
2. จัดทำและนำเสนอโครงการกลุ่มเชิงปฏิบัติสู่สาธารณะ และอาจารย์ที่ปรึกษาประเมินผลให้ “ผ่าน”
3. จัดทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรมอบหมาย (Assignment)
4. เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศและปัจฉิมนิเทศ
5. **ไม่**ดำเนินการใดๆ อันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียชื่อเสียงของสถาบันพระปกเกล้า

8.ระยะเวลาในการศึกษา

การเรียนการสอนในหลักสูตรจะใช้เวลาเรียนประมาณ 7 เดือน (รวม 231 ชั่วโมง) โดยเรียนสัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2 คาบ (คาบละ 3 ชั่วโมง) ระหว่างเวลา 09.30-16.30 น. ณ ห้องฝึกอบรมสถาบันพระปกเกล้า และสถานที่ที่หลักสูตรฯ กำหนด และวันเวลา สถานที่ที่หลักสูตรฯ กำหนด ในกรณีมีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ โดยหลักสูตรจะแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

9.ค่าธรรมเนียมการสมัครและการศึกษาอบรม

ไม่มี

ยกเว้นค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง ดังต่อไปนี้

1. ค่าอาหารว่างและค่าอาหารกลางวันตลอดระยะเวลาการอบรม
2. ค่าเครื่องแบบสถาบันฯ สำหรับใส่ในพิธีเปิด กิจกรรมศึกษาดูงาน และวันที่มีการเรียนการสอน
3. ค่าสมัครสมาชิกวารสารสถาบันพระปกเกล้า
4. ค่าสมัครสมาชิกสมาคมแห่งสถาบันพระปกเกล้า

